

Bereti Gábor

Egy Álmoskönyvről, derűvel ajánlva

Ha Casanova a kaland rabszolgája, akkor Nyilas Atilla az álmoské. De milyen is lehet egy álmoskönyv, teszi fel a kérdést a gyanútlan olvasó, aki, midőn kezébe veszi a dekoratív küllemű kötetet, hogy korábbi élményei alapján tájékozódjon benne, azonmód meg is lepődik. Mert ez a borítóján *Álmoskönyv Nyilas Atillától* címet viselő kötet a belső címlapján már *Az Egynek álmai* néven ajánlja magát. (Hátul a kolofónban pedig *Az Egynek álmai, avagy Álmoskönyv* címen jegyzik). Majd újabb talányként ott a húsz ciklust ígérő tartalomjegyzék, amely formabontó módon nem az oldalszámok sorrendjében tartalmazza az opusokat. Mi több, a ciklusoknak a kötetben nyoma sincs, bár annak a harmincnégy személynek a hivatkozásokban elejtett felbukkanása, akiknek a szerző, hogy megosztottak vele valamit álmaikból, köszönetet mond, mégis, mintha kvázi ciklusokra osztanák a kötetet. E kezdeti „figyelmeztetés” némi óvatosságra inti az olvasót, akit a versek aztán a maguk sorrendjét követő hullámokban végül is meggyőzik értékeikről.

A sallangmentes prózaversek egyike az *Álomtörzítés*. „Nemrég szakítottam a pasimmal, később megint / összejöttünk, ugyanakkor a kapcsolatam intenzív / maradt az előzővel... is, így / mentem veled kétnapos kirándulásra.” Három pasival intenzív kapcsolatban lenni, ez bizony akár egy szép álm is lehetne, vagy ha mégsem az, akkor a megtévesztés kényszere, a felejtés vágya, vagy menekülés a sze-

relem elől. Mindenesetre a versbeli történeések szerint egy kellemetesnek ígérkező liaisonnak, hirtelen romlásba fordulása. „*már kísértetiesen / hasonlítottál az exre, mintha a te képed és az övét // egymásra montírozták volna.*” (*Álomtörzítés*). És, ahogy az egy másik versből kiolvasható, az álmokban mindig ott bujkál az énünket is megkérdőjelezni kész, keserűségbe torkolló bizonytalanság. „*A nagyrendezvényen megjelent egykori / történelemtanárom.*” „*Berci, kivel / a nevét adtuk... / állította, az az ember ott már nem Néger.*” Mi ez, ha nem a változásoknak emlékcserével, személyiségcserével, lélekcserével fenyegető hatása, vélheti az érzékeny álomlátó. Ám a lélektani mélységek felett lebegő érzület azért pontosításra szorul: „*Magamból kikelve magyaráztam: bizony / hogy ő. Hiába telt el huszonöt év, ami a / lényege, semmit se változott.*” Itt a szerző és bizonyára az olvasó által is gyakran átélt élmény bukkan elő, amit az idő múlása, kontra a változatlanság képzele dilemmájaként tartunk számon. „*Olyan ez, / mintha azt mondanád, hogy én már nem / én vagyok*», *zártam le méltatlankodva a / disputát, s utána rázott, rázott a zokogás.*” (*Néger*). De az álomittas versekből nem csupán a magánélet paradoxonjaira utaló jeleket, nem csupán filozófiai anti-nómiákat, sőt, anélkül, hogy túllontúl elrugaszkodnánk a szerzői szándéktól, figyelmes szemmel még szociológiai, vagy akár politológiai tanulságokat is kiolvashatunk.

„Köztársasági elnök vagyok, / jog doktora, / környezetvédelem lovagja, / kemény tárgyalófél, / legfőbb hadúr.” De hiszen, ismerünk rá, mi lenne ez más, mint a mi szeretett, modern világunk. Amelyben, mivel „*Bolondulok a családomért, / egy hadosztállal őriztetem*”, stb. Merthogy ebben a világban „*Bérgyilkosok vadásznak rám, / halálom casus belli, / bunkerben lakom,*” stb., stb. (Egynyári jegyzet).

Ekkorra sejtésünk bebizonyosodik. Valóban, *Álmoskönyvet* meggyőző módon csak álmokhoz illő, csak álomszerű szakszerűséggel lehet komolyan méltatni. Mintha köztavak hullámozó fellegeibe merülnénk, a mélyből hozva fel a gondolatokat, hogy aztán fent, szabadon engedve őket, gyönyörködhesünk végtelen hasító röptükben. Formai kötöttséget, kereszt-rímet, daktilust vagy trocheust, stb. kár volna keresni ezekben a versekben. A szakma illetően kritériumaival nem érdemes közelíteni hozzájuk. Hiszen az álmok több mint szabadok, s már azt is jó néven vehetjük, ha strófákba tördelten sorjáznak előttünk. Ennek dacára a fülszövegíró szerint a strukturalista befogadók előnyt élvezhetnek, ami viszont az igazságérzetünket teszi próbára. A dekonstruktivisták, a realisták, vagy a hermeneutikusok vajh miért nem? Hiszen az itt kinyíló tropikus terek mind a beszédmód szituációról szituációra feltört kódjának instrumentális és/vagy fundamentális alakzatai, mind a feltételes szubjektum és a virtuális objektum között kibontakozó immanens időhorizont számára, tulajdonképpen végtelen lehetőséget nyújtanak. De, valljuk be, álmokról lévén szó, az elemzés e fajta útjai is járhatatlanok.

Alapos a gyanúnk, az álmoknak is van fejlődéstörténete. Az álmok ihlette, s egymással láthatatlan kapcsolatban lévő verseknek azonban egészen bizonyosan. Erre ebben a kötetben is találhatunk pél-

dát. Mindjárt A cápa című verset, amely első pillantásra szimpla, lakonikus sorral kezdődik: „*Elköteleződtem a cápák iránt.*” Ez az egyszerű kijelentő mondat a maga rétegzett tömörségében azonban, ahogy azt a corpus feltáruló részletei vissza is igazolják, borzongató mélységekbe enged bepillantást. „*Pontosan tudom róla, hogy gyilkos.*” „*Amint siklik mellettem-fölöttem, / a hasa alá csúszom, / lehet-vékonyan összeér a bőrünk. / Egymásra simulunk, forgolódnunk, / s közben arra összpontosítok, / mi volna az ideális szög és pillanat, / ahonnan és amikor belédőfhetném a pengét.*” Miközben azt is érezzük, hogy a részletek a visszafojtott lélegzet ellenére sem állnak össze egy mindent elsöprő, nagy verset involváló egésszé. Ennek okát keresve gyanúnk a számmisztikára terelődik. Mert a cápa szó négyszer fordul elő a szövegben, holt, mint tudjuk, csak háromszor volna szabad. Ám lehet, csupán arról van szó, hogy az emlékezetben az álmok, ahogy az egzotikumot, úgy az átélt lehetetlenséget is autentikus szöveggé változtatják. Az ily módon felépülő opus legfőbb hitelesítő jegyévé pedig a stílus válik. A stílus önértékre viszont az idegen szövegekkel való összevetés során derülhet tisztázó fény. Egy ilyen lehetőséget maga a szerző kínál fel, amikor A *homályból* c. munkája elé egy Krúdy idézetet biggyeszti: [„*Az álmok mindig vámmentesen, szabadon közlekedtek az országban, a kocsis, amely őket ide-oda szállította, orgonavirágos keréken gurult.*”] Etalonnak tekintve az idézetet, bemérhetjük a kötet stílus értékét. Nyilas Atilla teljesítményét pedig már a Krúdyval történt összehasonlítással is nagyra becsültük.

De folytassuk a számmisztikára alapozott elemzésünket. Roppantul sajnáljuk, hogy Az *utazás* című vers nem az alábbi sorral kezdődik: Elköteleződtem a krokodilok

iránt. Mert akkor a szövegben háromszor fordulna elő a krokodil szó, szemben a jelenlegi két alkalommal. Így viszont, hogy csak kétszer találkozhatunk a lényeggel, az opus a befejezetlenség érzetét kelti. Persze az adott expozícióban ennek ellenére sem találhatunk semmi kivetni valót: „Smaragd-ragyogású luxusvonaton / egymással szemközt, bensőségesen / társalgunk egy kifogástalan / eleganciájú, aranyzöld selyem- / zsakettet viselő krokodillal. / A zöldet erősíti, hogy ő maga is zöld.” A vers egy krokodilról szól, aki elmeséli álomlátó szerzőnknek, hogy a luxusvonalat bordó üléshezjáról egy harminc évvel korábbi öreg lift jut az eszébe „amit annak idején / egyik napról a másikra lecseréltek”. A krokodil álombeli megjelenítése a szerző, feltehetően ébrenlétben írt költői bravúrja: „Sötétzöld mintás / aranyzöld csillagerét maga mellett / nyugtatja a mélyvörös bársonyon. / Lába lazán keresztbe téve, / nem decens módon, inkább // mint dúsgazdag emberé./ Tisztában vagyok veled, / hogy azért ül ebben a pozícióban, / mert krokodil, és így a végtagjait / nem tudja másképp elhelyezni. / Koronként szivarra gyújt.” S ha már álmoskönyv, néhány oldallal arrébb íme a megélt csoda. Egy

abszolút hibátlan, igaz, távirati stílusban megírt vers egy (lakodalmi?) vendégeskedésről: „Palástolt // izgalomban kimelegszem. Friss / damaszt. Axolotl. Sárgán nagyít / az áttetsző leves, fényébe révül / kiterjesztett figyelmem. Jut-e majd // neked hely? Kőszáli távlat, lassan / elforduló mezőkerék, vissza- / fogottan síkló sátor-tető, sebzetlen / őzláb, sütkérező, álomittas // axolotl, felérző füvek. Megint / a hegyek közelsége? Ólomkristály / tudomás. Axolotl.” Íme, a beteljesült csoda. Amit az imént még kifogásoltunk, itt megvalósul. A kulcsszó, az axolotl háromszor fordul elő a szövegben. Avagy a tökély bizonyossága. (Lázbeszéd).

A szerző néhány versével korábbi kötetei valamelyikében már találkozhattunk. De hát álomokról lévén szó, amelyek, mint tudjuk, időről időre visszajárnak, ezen nincs mit csodálkozni. S végül: nem tudhatjuk, hogy Freud mester miként vélekedne e munkáról, mi, amatőr álomfejtők azonban úgy érezzük, hogy Nyilas mester révén színvonalas verskötet barátainvá váltunk. Hogy aki átlapozza Nyilas Atilla Álmoskönyvét, az a szerzőtől irodalmi színvonalon nyújtott néhány kellemes órát kap ajándékba. Korhatár nélkül ajánlott.

(Álmoskönyv Nyilas Atillától, Szoba Kiadó, Miskolc, 2008)